Fuharosok

– regény –

Hát megjöttek! Hát megjöttek a fuharosok. Az ő kurjantásaik verik szét a hajnalt – szakadt, szürke, nyűtt – a csend törékeny és üres. Láttam nővéreim rettenetes arcát! – ádáz! ádáz! – Drágáim, az istenért, dehát mi történt?

A spaletták vékony résén a meghajszolt lovak habos zablái – az ifjonc kocsisok a bakon, ők, ők kurjongattak hidegtől rózsás arccal, miközben előrehajolva kacéran kormányozták lovaikat. A gyeplők lengtek ide s oda, a kicsi jég csilingelt a vaspántos kerekek alatt. Itt! itt! – Csatakos virradat! Az óra hangosan ketyegni kezdett, szorítsd a combjaid közé, rivallták nénéim, és csavard a szoknyádba azt a rohadt órát. Most a csend a legfőbb szükségünk.

A fuharosok, ők a kocsik hátuljában hevertek, nyugodtan, fáradtan, mint az urak vagy a hegyek. Súlyos bundákban! Mellettük tűnik ki, mily vékony a sok nyikhaj kocsislegény, ritkás hajacskájuk szánalmas, kockás sildes sapkájuk kopott, fülük eláll, kézfejük lila meg szederjes a fázástól. Haloványságuk neve: sápadtság. Foguk, ha megvillan is, ahogy nagy garral faroltak a kocsikkal a kanyarokban hangoskodva vihánco lván, de mi ez a farkasprém bundákhoz képest? Ki az itt, akinek izegni-mozogni kell?

A fuharosok – tárgyak, úgy – szálfateste nekidőlt puha kukoricacsuhénak, szájuk előtt gőzölgött leheletüktől a sárga levegő, akárha szivaroztak volna. Arcuk széles, szakállasak szinte mind, de nem barátságtalanok, a legkevésbé sem! – a távoli saroglyákból össze-összenevetnek, hangtalanul és röviden. Értik egymást, látom én. Combjuk daliás, a nadrág csak szűk lehet.

Jó kutyáink vicsorítva őrjöngtek örök láncaikon, de félelmet nem gerjesztettek senkiben: a legények nem bosszantották őket, és a fuharosok nem adtak visszavonhatatlan parancsot. Lehet, duzzogva hanyatlottak prémjeikbe.

Arcotok, nénéim, kinyílott, de miért virágzik haragot? – Miért vonnátok így engemet, lekaparva az ablakról? – körmöm hiába kapaszkodik – zöld, éles festéklemezek – te kis béka, miért sziszegték? kis béka, takarodol! – és a dulakodásban széjjelcsapódó spaletta zajától rémülten mért ugrottak hátra? Milyen fény.

Már értitek, miért repes titkosan szívetek, ha közeledni láttok? Tiszta hang szállt a csöndön át, világos színfolt húzódott át a kristályon, fény áradt szét a szem mélyén, amelyet… Hihetetlen szivárvány, szinte valószínűtlen frisseség simította meg a szememet. Éket ver belém a fény, a fényes lovak, a pára, a hang, a zörej, a fagyott sár, a zord magtárak körben. Szívecskéim, miért lapultok a falhoz? Legyetek boldogak, nem kell e gőg, a rémület.

Fenséges ember, termetes fuharos, ekkor emelkedett féltérdre szekerében, intésére kocsisa hőkölve állítja meg a fogatot, sárga mind az istráng, terpeszben áll már a gazda, kacsint kire büszkén vissza szolgája, s föl, föl, ide mutat föl szobánkra – rám ragyogott egy tekintet, és sugárzatában megpattant az a kagyló, amelyben szunyókált szívem.

Nyihogtak, kapáltak a lovak, porlik a jeges udvar. Hajnal: mindenféle nyomok; ki tudja. Reszket a test, nénjéim nyüszítése őrült erőt ad, dac, félelem, korlátozás nélküli érzés fog el, ujjongás – az ablaküvegen pára szeszélyes nyoma, vékony hálóing összemarkolva a hasnál, gyűrődés meg szorítás, igen, reám néz, bundája harangként himbál. Voilà votre mort, monsieur!,[1] kiáltottam lelkesen.

A tornácon anyánk – édesanyánk, ki úgy üvöltöz az ebekkel, mintha neveletlen kölykeivel, velünk. Szobánkban újra sötét, szúrós, veszett sötét – szerencsétlen, szerencsétlen ostoba, gajdolták nővéreim, ágyukba visszabújtak, és alvást színleltek.

Kérlelni hiába kérleltem, hadd feküdnék közétek, szegény, álmos leányok, az alvást, azt tettették; ölelni akartam, s nem lehetett. Ölelni akartam, s nem lehetett. Titeket gyűlöltelek, ugyanevvel a szívemmel, és gyűlöltem a tért, amely körülvesz, a szobánkat… A szobánk! Ó hányszor reggelente a sok ébredés nénéim forró és puha hasán! Az enyém nem: ha megtapogatom, izmot érzek és csontot, izmot, csontot. Nénéim szépek, akit szeretek, szép, ámulva lesem őket, forgásuk tükreink előtt, morcos szépítkezéseiket –

púder szitál, mint a por lapulevélre – s egy ujj azután, ha már magában, járatokat rajzol az üvegre, nehéz ákombákomokat. A cippeket olykor én húzhattam hátukon föl, féltem, becsípem alabástrom bőrüket. Estére arcuk színtelen lett, ők szótalanok, hallgatag ültek ágyuk szélén, kezüket ölükbe lógatva. Én ekkor eléjük térdeltem, eloldoztam a szalagokat, eloldoztam arcaikat, eloldoztam a tekinteteiket, fejemet fáradt ölükbe fektettem, onnét simogattam hátukat körökben, egyre följebb, nyújtózva, zihálva azután melléjük kuporodtam, libabőrös karjukat dörzsöltem – testvéreim! – kézfejüknek hagyma- és parfümszaga volt, végül a hajukat, amelyről addigra lefoszlottak a göndörödések – sörény és haj – egyenesen, simán, gyanús fénnyel feszült hátra, vékony, piros, sárga vagy fekete befőttesgumival célszerűen megkötve, eloldoztam ezt is, és babusgatva hajukba túrtam. Bábuk, mozdulatlanul úgy tűrték. Levetkeztettem őket, ruhájuk ragacsosan tapadt a testükhöz – ágyukat testemmel előmelegítettem, ők átkarolták egymást, lezárták szemüket. A nap szerencsésen véget ért, mondottam a szívemben, kicsi Zsófi, kicsi Zsófi, suttogják, és úgy alszanak el, mint akik meghaltak. De reggelre forró volt és pihés a hasuk, és orcám köldökükön melegedett ismét ébredéskor. Korgó gyomruk ezüstzene.

Jaj nektek, kutyák! Beszakadó vasmellények, lóhalál. Tavasszal már fű és kikerics nő fölöttetek, meg kakasmandikó. SPECIAL_IMAGE-page_bal.gif-REPLACE_ME szövegromlás SPECIAL_IMAGE-page_jobb.gif-REPLACE_ME , mi ez a zaj? Szarvasbogármennydörgés, feleltem. Az ajtóban, és fény újfent, édesanyánk oldásul, szép kövér teste rózsaszín világlott, szeretni jó, mert a szeretet nehéz, hozzárohantam, hevesen átöleltem, fejemet mellei közé fúrtam – túlzások, saját maga, a meggypiros rúzsok, a vastag zsíros festékek, erős szagosvizek, ha csak ránézek, úgy érzem, gazdag vagyok, s nem történhetik baj velem. Ujjai sárgák a nikotintól, karja szeplős, sarkán a bőr kemény, mint a kő. Én úgy vagyok kövér, ahogy a hold ezüstös, mondja.

Ó, kicsikém, lehelte, széles arcán könny futott le, széjjelázik a festés, szipogott rögtön dühösen, öltözz a vasárnapi ruhádba, vedd föl gyöngyös nyakéked, és főként vegyél friss bugyit, kis bestia! Jó: ez a boldog felelet.

Mennyire csodáljuk anyánk szókimondását, azt az egyszerűséget és lendületet, amellyel beszédje homályos céljára tör, mennyire értem ilyenkor őt! Mosdj, mondotta, a többi megy magától, és nevelésem számára befejeződött. Egy időben lejártunk a faluba – a grófnőhöz, édesanyánk csak így említette, a grófnő, valóban, tapasztalt, világot látott, okos asszony, járt már Pozsonyban, Szabadkán és Pesten is – szánalmat érzek azok iránt, akiket egyetlen évszázad is elrémít, vagy akiknek szeretete nem ér túl egy ország határain, ő azután pompásan értett ahhoz, hogy a nap esetlegességeihez egészen természetes módon kapcsolja kommentárjait, amelyek immár személyesen reánk vonatkoztak, főként rám, okulásomra, épülésemre.

Mutasd magad, mondta az első alkalommal, arcomat hűs, kemény kezébe fogta, jó pofid van, jó kis pofid van. A feledhetetlen kirándulások! A ropogós kenyér meg a nyikorgó elemózsiáskosár: zajok, abrosz a füvön, fehér, zöld – zöld – Az ég, a tenger: sűrű élő réteg, ahol nyüzsög és tovafut az élet… Elámulok, mily csodálatos formájú a sirály és hogyan repül. Hogyan készült ez a repülő hajó? Sudár nővéreim tündököltek a napban, forgatták selyem napernyőiket, megyünk gombászni, kuncogták, hunyorogtam és szédültem a sok, nehéz fénytől, gombászni megyünk, a hosszú, öldöklő bolyongás a remegő, augusztusi árnyak közt – és nem volt ritka, hogy hirtelen lekaptuk fodros ruháink, hogy megfürödjünk a patakban, s miközben mi tomboltunk, kényünk szerint pillanatonként teljes egészünkben átváltozva, vadócokból szelídek – a grófnő, ő magasnyakú, nyár, nyár, fekete, zárt ruhájában változatlanul mintegy őrzött minket, szája körül a ráncolt mosoly mutatta: tisztában van szerepével: s ez olykor talán fáj neki. A grófnő! A parton wolfram sisak, benne merített méz és kátrány. Nénéim majd nyűgösek lettek, és beszélni kezdettek szépen és megrendítően az unalomról – hogy semmi sem olyan elviselhetetlen az ember számára, mint a szenvedélyek, ügyes-bajos dolgok, szórakozás, iparkodás nélküli teljes tétlenség. Ilyenkor átérzi semmi voltát, elhagyatottságát, elégtelenségét, *függőségét,* tehetetlenségét, ürességét. Lelke mélyéről azonnal rátör az unalom, a gyászos hangulat, a szomorúság, a bánat, a bosszúság, a kétségbeesés.

Jó kis pofid van – nem féltem senkitől – én nem tudtam, mi az a félelem – semmi sem olyan értékes, mint ami te vagy másokban, és a többiek

tebenned – Fent minden csak egy! Fent minden csak egy! Járásra is kitanítottak, veres selyemszalagot gurítottak nénjéim a kertben, s nekem, mint keskeny gáton, melyet álnok hullámok ostromlanak kétfelől, kellett végigmennem ezen, ők meg rajongva kiabáltak, még a grófnő is, bravó, Zsófika, nézzétek, milyen ékes a farocskája, s hogy rázza a bestéje!

A mámoros zsibongás egyre vadult, forogtunk, táncoltunk, azután kipirultan – tánc és tánc – s ha édesanyám nagy, puha karjában kötöttem ki, engesztelésül is akár, mert úgy paríroztam volt a grófnőnek, ő meghatottan ölelgetett, kicsi szívecském, milyen ruganyos vagy te. De én erre kezem a derekára tettem, nézd csak, örvénylő, telt derekára, kezem a hátára tettem, királynői széles hátára, kezem a hasára tettem, puha gömbölyős hasára, kezem a keblei közé tettem, márvány hatalmas keblei közé – ó, nem – ó, nem, édesanyám, tévedsz, és meglep, hogy tévedsz, húsod fényes és sugárzó, irigyellek tégedet, mert én mindenütt izmot érzek magamban, mintha rágós hús volnék – izmot, csontot – határt, mindenhol határt, határt, határt, te nagy vagy, és szeretlek – ugyan, kicsi szívem, szépen és fiatalosan beszéltél, éretlenül, hasam hájas, látni, derekam tompa, mellem tarisznya, hátam szalonnás, a hátsómat ne is említsük. Édesanyám!

Felöltöttem fehér, suhogó vasárnapi ruhámat, pedig vasárnap nem, az nem volt, s föl a fehér, hűs selyembugyit. Az a csönd! Nénéim már nem színlelték az alvást, öltöztek – máskor mennyi csacsogás, nevetgélés, zihálás, pihegés, birkózás. Lehurrogtak, amikor viccelve illegettem magam – várj csak, sziszegték fenyegetően – dehát, édeseim, miért ily kelletlenül? Vajon nem azok toppantak be, kikről annyi színes szó esett és álom? Vajon nem… Testvéreim rám rontottak, és megszaggattak – rosszul leszünk ezen ájtatos beszédtől. Várjál csak. Még ne tekintsem bölcsességnek azt, ami csak melankólia, közömbösség, kiábrándultság… Nővéreim vékony karomon térdelve – szitok, szitok.

Egy anya van. Édesanyánkon ezüstszegélyes bíborpongyolája, a széles kínai öv, a selyempapucsok, mamusz, fekete ébenhajában a szépséges szivárvány-tolldísz, káprázat, állandó szél, a bécsi csillárok parányi üvegfüggői összekocódnak – szél, szellő, lehelet.

Nem félsz, Zsófika? Ó, anyám, ha mostan őszinteségem minden tapintatlanságával mernék válaszolni, merek, azt mondanám, nem, nem

értem kérdésedet, hogyan is lehetne félni attól, ami létezik, vajon nem sokkalta félelmetesebb az, ami nincs SPECIAL_IMAGE-page_bal.gif-REPLACE_ME a nincs, ami van; az van, ami nincs SPECIAL_IMAGE-page_jobb.gif-REPLACE_ME , csitt, csitt, hallgass, buta, komisz lány, hallgass. Hajló-bongó csiklandás ajkunkon, szivárványtolldísz, kacagás és tűzijáték megint. Ah, tais-toi, je ne veux plus!,[2] kiáltja nővérem, anyánk csókol engemet.

Hars szó hirtelen, honnét, sebtiben nem tudni, kintről, bentről, ajtó megül, vagy hogyis, csúfondáros, vékonyka kacaj, de mély hang – nos, nincs, jó, rendben és nagyon jó, hogy nincs, félelem, a kisasszonynak esze ágában sincs, a bornyú miért is félne a vágóhíd előtt – nincs félelem – bár nem épp a kisasszony mondotta, hogy sokkalta félelmetesebb az, ami nincs – Megkönnyebbülés gyáva sóhaja, Bolondka, te, hát te vagy az, rémisztgeted az embert, mintha nem volna mindenből elég, figyelmezz éles nyelvedre, nyakatlan nyakadba sózok, vakarcs!

Ki ez, édesanyám? Boldogtalan nyomorult – láthattad kocsiban, ott kucorgott a fuharosod lábainál, a zsákból, igaz, alig lógott ki – egy macskakölök bizony, kit a folyó felé cipelnek épp – Ő semmiben sem hisz. Azt mondja, hogy a csillagok merő kövek, hogy a lámpa nem lámpa; hogy az asztal nem asztal, hogy a gyerek nem gyerek. – Engedetlen magzat. Marjonka, drága, látom, mint rendesen, elveszejtenél szíved szerint már, szólt az, akit az imént drága anyánk Bolondkának nevezett, s kilépett a homály öleléséből – a Lovag.

Sikoltani hát gyorsan, be csúf, gyomrom öklendezve ráng, kéz elnyíló szájra tapasztva – késő – Igen, bólintott a Lovag, igen, Hercegnő – parány emberke, kék matróztrikóban, foltos tornacipőben – lobogó, bolyhos fűzők, kopott, szürkéskék vászonnadrág – feje vállából nől, fehér pöfeteg gomba – jobb térdén valami éktelen huppanás, mintha ott volna púpos.

Döbbenetem csöndet szül. Kézenfekvő, szólt a szomorú Lovag, meglebegtette a lábát, akár a bohóc, kinek lábában csont: nincs. Kézenfekvő, hercegnő, makacs sérüléssel bajlódom.

Szegény, mondtam, ahogy szokás és gondoltam őszintén – miért szánalom? miért fájdalom? – a Lovag magas homlokán kettős ívben gyűrődött a bőr,

együtt haladva a szemöldökkel, pergamen arca, fáradt arca, vékony arca, arca – Nevetett – rossz foga tompán – Hercegnőm, engemet sajnálsz?, silány földönfutót, gyámoltalan zsákbamacskát, akinek a kelleténél több észt és kevesebb tehetséget vagy hatalmat adott az Úristen, kicsiny leány!, dehát nem én vagyok kifehérítve, hevítve és föllobogózva – olcsó nyaklánc sötét kemény reggel, kifehérítve, hevítve és föllobogózva – Kézenfekvő; deli gazdám pedig, áldott legyen a neve egy darabig, amott ül a kormos konyhában, tunkolja a szalonnás tojás maradékait – Te! – megfontolandó, kire pazarold földi fájdalmadat, ne ily méltatlan fajankóra, tartsd meg ezt, érték!, magadnak, meglásd, a zokogás nemcsak hasznos, de szép is. Szép… Féregnek lenni mit jelent?, magának komoran –

Agyalágyult, ütődött, félkegyelmű szegényke, anyánk süvöltés – Ó, szólt a Lovag virág hajnal – Fogd be végre a pofád, így drága anyánk, és akkor a lányka, én: kedves ismeretlen, nem értem, miket beszélsz, s ha érteném, mit elgondolni sem bírok, nem miért, ám láttalak és látlak, láttalak, már tudom, saroglya tövében, hatalmas fuharos-csizmánál gömbölyödve, látlak most, testedben elgyalázottan és sóváran, mindez keserűvé és vádlóvá tesz…

Ugyan, lányka, éretlenséged vakmerővé tesz, gyerek vagy te még, tapasztalatlan, honnan a bátorságod tanácsot adni – Honnan a bátorságod megfigyelni? – ingerült törtség kicsi férfi. Elpirultam, lehet, de el is mosolyodtam, tudtam, nem tévedhetek – valami bennem, ami mondani akarta magát, nekem nem érdem, s a Lovag elcsöndesült, nem, kedvesem, keserű és vádló vagy, nincsen tehát igazad, nem veszed észre az ember jóságát, a világ fényességét, a ragyogást, mellyel mindannyian tündöklünk – Rühes ebek vérzünk a párnán, gyönyörűek vagyunk. Azután csak ügyetlenek és halhatatlanok. – Én nem. Én nem hibáztatni akarlak, hanem ifjúságom minden erőjével támaszod lenni, ne kérdezd, miért, az erőt éppen az jellemzi, hogy fölöslegben van, a gyöngeség az, ami elegendő, amaz túláradás, forrás, forrongás…

Szóval így, csak úgy, hát ennyire, mi nekem jut, ez hát, a szándék, ez volna ajándékom?, e túlcsorgás, habos folyás egy rézüst oldalán, személytelenül ez, mi maradna akárkinek?! – Ne beszélj így, jóember, ne tarts kevélynek, mert azt hiszem, reám szorulhatsz, a Lovag mérgesen toppantott – bizonytalanul már én is, fogadj el, uram, barátodnak, s fogadd ím kis

kezem, barátságunkat lám megpecsételhetjük. A Lovag ünnepélyes lett hirtelen, fanyarság és fölényesség hol, bevallom, megijedtem, mert hát nem gondoltam, hogy ennyire fontos volnék, taníts meg arra, mondta a férfi, mi az igazi tisztaság: nem a dolgoktól elszakító vérszegénység, hanem a minden szépségen átható lendület. Nyilatkoztasd ki, mi a valódi szeretet: nem a bűntől való meddő rettegés, hanem az a merész szándék, hogy minden ember vállvetve feszítgeti az élet kapuit… avval kezét nyújtotta parolára, félénken az érintéstől én is, de mielőtt ujjam érte volna övét, fürgén elkapta – Ostoba liba!, kiáltotta sírva. Elég ebből a gyerekségből, mondta édesanyánk egyszerűen – drága buta Lovag, buta okos Lovag.

Mi a hétszentség, Marjonka, ez a kravall?! – a fuharos! – arcát homály fedte, fénynek és sötétnek titkos játéka, a konyha erős és büdös petróleumlámpái, mint két reflektor micsoda fénybe vonták az alakját – villámsújtottan ott – a sziluett sugárzani kezdett, fény, fény, fény, fény és energia a remegő, lángoló élekből szerte, ó, igen, a fuharos szép ember valóban – Hatalmas terpeszbe vetett combja – Vastag tölgy dereka – A bivaly nyak és a vörös, daliás – Izmos fej, igen, látom, látom, ez ő, és – én! én! én! – én vagyok a párja, az övé vagyok, beleszédültem abba, amit láttam, és abba, amire gondoltam, eltűnt mellőlem anyánk, ki óvott meleg testével, elenyészett a szegény Lovag, csenevész testét megverten cipelte, beleszédültem az új világosságba – Lovag! – amiről beszéltünk, a világ világossága, csak én vagyok, aki van, s a fuharos és ez a világosság.

Merev áhítatban botlik a láb s a lányka ott tápászkodik, a hideg kövön, az almakosár felborult, a téli almák kocódva széjjel, a sok földgolyó, barna folt marad majd a helyén. Ez a béka az? Hasam hideg – a legsatnyább vagy merev tárgy is mindent szétfeszítő erővel robbanhat széjjel vagy csodásan aktív természetűvé változhatik, ha megadatik az a kiegészítés, amit keres s amire vár. Az érzelmektől határozottan kell majd elszakadnom!!!

Príma, hidd el, príma első osztály, csak légy egészen óvatos, friss, mint a ma szedett eper. – Micsoda eper, karattyoló vénasszony – szétrúgom a zrityódat, mit akarsz télvíz idején eperrel? Vagy valami üvegházi különlegesség, élveteg boszorka? Mulier amicta sole! Napfénybe öltözött asszony, jer, ülj ide fürgén – szállldokló nevetése édesanyánknak, szeretem hallgatni: mintha madárraj kélne útra vagy vágna fölfelé csak úgy a

levegőbe kiszámíthatatlanul, mondd meg neki, Marjonka, üljön itt a konyhában, várjon csak, és üljön csak. Üljön, mulier amicta sole!

Volt és múlt ez az új, édes, nehéz reggel, Uram, irgalmazz nekem, Uram, irgalmazz nekem. Hideg hátamat a kemencepadkának nyomtam, a sparhert fölött tűzszikrák virgonc esője, nagy lábasokat tologattak ide-oda. Megtelt a konyha az emberekkel, az ezüst füsttel – szélebbről a kocsisok, szemét lesütve a Lovag, a fuharosok a dímatlan faasztalt ülték körbe, ónkupáinkból itták ócska lőrénket, bocsássatok meg, jó urak, excusáltak nénjéim, kik csinosak voltak és üdék, de jaj, termésünk pocsékra ment, a nap nem volt kegyes hozzánk, mit ér akkor a verejték és szorgalom, meg a gyökértetvekkel is akadt gondunk elég.

Ezer szerencse, hogy rendelkezésre álltak, Lovag félhangon, húgaim, szakkönyvek, melyeket derék gazdáim az idők kezdetén jóságukban – Ja, hő, bizony az, fuharosok nevetve bólogattak, bizony tényleg. Erős férfiak, ingükből szalonna- és verejtékszag áramol, szépek, bólintott a Lovag lelkesült, kipirult arcomra, igazad van, leány, szépek, mert nem szorulnak másra, magukat önmagukkal mérik, szépek, mert minden tény szép – mind, ami van! Ez nem lehetséges ilyképp, hiszen szép úgy lehet, ha lehet csúnya. A csúnya az, ami hiányzik, mondta a Lovag. Jó volt mellettem, gizda kis testét félig nékem dűtötte, térdeit felhúzta, önkéntelenül simogatva őket. Igen.

Rőt borok mámorában ezernyi rózsa közt rohan az éj álmába zsibongva az óra, édesanyánk, nővéreim a fuharosok kemény ölében, nagy tenyerük lapátolja őket – kellemes a hangulat, anyánk takarja a fuharost testével, de én tudok mindent, nincs előlem elrejtve semmi. Ezt hiszem. Várok.

Valami kezdett kiválni a konyhai zörejekből, a kacajok és a sercenő tűz zajából, távoli, rossz hang, hosszas vonítás, majd gyors, éles vinnyogás – mindenki bőségesen itt, a kutyaüvöltés őrjöngésbe emelkedett – ezek a mi komondorjaink – mi ez?, fordult ki anyánk ölelésből, mi ez? Mi, odavalósiak, egymásra tekintettünk, szemünkből aggódást olvashattunk ki. Fuharosok mozdulni nem – mi ez?, ismételte édesanyánk – Bátor, bátor asszony – Bátorság! jól hallom? szót hallok: bátorság, mit dunnyogsz, Bolondka, vetette oda a fuharos. Remegő válasz, bátor asszony, jaj mi lesz velünk… Rendben, Bolondka, kedveljük, ha beszélsz s ha így, kedveljük,

ha te vagy a mi élő lelkiismeretünk, kedveljük, ha elmés vagy és szórakoztató, és azt, ha nem kímélsz minket, ha furdalsz, ostorozol, courage de luxe[3]!, lám, te megengedheted magadnak, hogy erkölcsös légy, s ennek tiszta szívből örülünk, meg tán nem hiú remény hinni, ránk is hull rólad egy csekélyke örökkévalóság – kedveljük az… izé, a nyakasságodat – nem mintha, mit szemünkre lobbantasz, nem tudnánk, tudjuk, mindennek rendje van azonban, te erre születtél, mi arra – arcunk mintha ezer apró, fekete tűvel volna átlyuggatva; nem volna azonban szerencsés, ha háládatlanságon érnénk, végtére is itt vagy velünk, zsákodban kucodva, együtt járunk házról házra, fát tessék, szenet tessék, ordítod velünk – és enni kell – fel a függönnyel! csinálhattok bármit, nincs más választás, vagy hinni, vagy tagadni, vagy kételkedni – mindig legyen egy hátsó gondolatunk, s ennek a világánál ítéljünk mindenről, miközben úgy beszélünk, mint a nép – nyugodtan rohanunk a szakadékba is, ha sikerült valamivel eltakarnunk a szemünk elől – tagadni, hinni és okosan kételkedni olyan az embernek, mint lónak a futás.

Jól van hát, szívecském, értjük mi egymást, és a kelleténél jobban nem utálkozunk, fekete szőrös mancsát, mint drága báty, a Lovag vállára tette – ne! nyúlj! hozzám! – sikoltva; a fuharos egykedvűen bólintott: Unatkozom. Kérem a köpenyem.

Lovag magában főhajtás – nyomorúságainkban egyetlen dolog nyújt vigasztalást, a szórakozás, és mégis, ez a mi legnagyobb nyomorúságunk. Mert főleg ez akadályoz meg bennünket abban, hogy magunkkal foglalkozzunk, és sodor észrevétlenül vesztünkbe. Nélküle unalomban élnénk, de ez az unalom arra ösztönözne bennünket, hogy valami biztosabb, tartalmasabb módját keressük elűzésének. A szórakozás azonban elmulattat, és észrevétlenül vezet a halálba. Nem tudtak gyógyírt lelni a halálra, a nyomorúságra, a tudatlanságra. Hogy mégis boldogan élhessenek, azt eszelték ki, hogy nem gondolnak rá.

Povedálj csak, kacska kibic, de jegyezd meg, az embert s a haladást bántani nem hagyom – az ember buja vágyaiban is nagy, mert képes volt rendet teremteni bennük, és a szeretet képére átformálni őket – Marjonka! – fuharosszó!

A kutyák elhallgattak. Mit csináltatok, gazok? Mit, mit. Mit is? Tették, mintha homályban volnának, fiatal legények, fuharosok, mit is… mit is… incselkedve felmutattak egy szalonnabőrkét, megétettük őket, kék, a szalonnabőrke kék. Gyilkosok!, üvöltött anyánk, ocsmány – nosza, nosza, fészkelődtek a fuharosok, anyánk arca vörös folt, homloka kifordulva, szeme párás, ő is sokat ivott, a férfiak nyugtalanul szedelődzködtek, nyugi, Marjonka – nevettem én is, átnyalábolták tünde nénéimet meg anyánkat, hujjogások, rikoltozások közepette, mint nagy liszteszsákokkal futottak velük, csapódtak az ajtók – tömb repedt, szállt – erre várt mind, színes lárma, erre, roppant kravall.

Én is. Túl gyorsan történnek a dolgok. Űr, valóban – ó, ó, kishúgom, gúnyolt a Lovag, ültünk ott egyedül, miként a gyerekek, kiket magukra hagynak: mindig. Fáj? – Kérdeztem őt, és kezemet porcgyanús térdére tettem. A Lovag elpirult, engem is forróság öntött el, határtalanul kicsinnyé lettem, készségessé, simulékonnyá, akárcsak egy kisded – a Lovag összetört, koravén, keserű arca, amely mégsem tudta elfödni a tisztaságot – a szépség, amely itt ragyog annak, aki fölismeri – szédültem, szédültek a combjaim és szédült minden izmom, emelkedtem magamban: én vagyok a lehetőség! – de azután zsugorodni kezdtem, rossz, émelyítő, bizonytalan érzés volt – csontomig, tovább – Határhoz értünk, jajj, sikoltottam, és erősen markoltam a térdét, túl, onnét is, át, beljebb, mély, mély – Szeretlek.

Adja meg nekem Istenem, hogy mindig meghalljam és másokkal, szinte boldog részegséggel, megéreztessem a dolgok végtelen zenéjét. Csak szerelem képes mozgatni a létezőket. Csönd, fény, fehér, sík, lomb, szél: ez vagyunk. – – – – – És váratlanul a félelem – Irtózás és remegés. Meneküljünk!, kiáltottam.

Menekülni? Menekülni hová? És főként, *ki elől*? Ugyan, Zsófika… Elviselhetetlen gyöngeség, rázni kezdtem, csinálj valamit, nyavalyás, sikoltoztam – Csitított, hogyne, hát hogyne, elmenekülünk, itthagyunk csapot-papot, vagy bevesszük magunkat az erdőkbe, az erdeinkbe, azt beszélik, majorbéli suhancok már bevették magukat, fölszerelkezünk fustéllyal, husángokkal, nyilakkal és kövekkel, árkot ásunk, viszünk kenyeret és szalonnát, és… és, a Lovag elhallgatott. – Bocsáss meg.

Gyáva vagyok. – Győzést ki említ? Minden kitartás. – Korán be voltam avatva abba a gondolatba, hogy a győzelem a végtelenség értelmében győzelem, a végesség értelmében: szenvedés. Kergekór. Nem a problémák megoldása a nehéz, hanem az, hogy miként vessük fel őket. – Ami igazabb, az napvilágra jut, és ami jobb, az fog bekövetkezni.

Így gondolom, Lovag, iszonyodva érzem, szívemben megfér a szerelem és a gyűlölet. Lovag! Szeretlek. Gyűlöllek. – Veled az igazság, hercegnő, nem a „fáradtaké", nem is az élvezőké a jövő, hanem a fáradságos küzdelemmel tisztuló, folyton följebbjutó bátraké, akik számára a jövő a fontos.

Néma, néma – Ha valakinek barátja lett volna az angol király, a lengyel király és a svéd királynő, hitte volna-e, hogy jön még olyan idő, amikor nem lel nyugalomra és menedékre e világon? – Néma – Tudod, az igazság azt követeli, hogy az igazságost kövessük, a szükség meg azt, hogy a legerősebbet. A jog erő nélkül tehetetlen; az erő igazságosság nélkül zsarnoki. Az erőtlen jogrenddel szembeszállnak, mert mindig akadnak gonoszak; a jogtalan erőszakot váddal illetik. Össze kell tehát kapcsolni az igazságosságot az erővel, ezért az igazságot kell erőssé, vagy az erőset igazságossá tennünk. Az igazságosság vitatható, az erő azonban nagyon jól felismerhető és vitathatatlan. Így aztán nem volt rá mód erőt adni az igazságosságnak, mert az erő szembeszállt vele, kijelentvén, hogy ő az igazságos. Mivel nem tudták elérni, hogy ami igazságos, egyúttal erős is legyen, úgy intézték az emberek, hogy az legyen igazságos, ami erős.

Melyik szedett hát rá bennünket? Érzékeink vagy neveltetésünk?

Az ember természettől fogva hiszékeny és hitetlen, félénk és vakmerő. Az ember jellemzése: függés, függetlenségvágy, igény. Az ember állapota: állhatatlanság, unalom, nyugtalanság. – E végtelen térségek örök hallgatása rettegéssel tölt el… Csak egyféle magányosság van… Édesem, édesem.

Félek.

Mintha nővéreink kiáltása – a csillagok merő kő – rohantam, felrántottam az első folyosói ajtót – ágyak összetolva, széles, dúlt terep, testek furcsán kiforgott tagokkal – én Istenem, micsoda ez? – arcom jeges – mi van? – talán nem ti hívtatok? talán nem a ti forró hangotok csuklott messzi? –

takarodj!, kiáltották nővéreim, és édesanyánk a falnak szorítva, a fuharos lenvászon inge térdéig lógál, int, szaporán, Zsófika, menj ki.

Rivall a fuharos, dehogyis se menjen ki! – hogyan mozog itt mindenki? mi ez a ritmus, görcs és rángás? – hogyan beszélnek itt? – hogyan veszik itt a levegőt? – micsoda? micsoda? – anyánk, tárgy, padlóra hullt, ahogy a fuharos ellépett mellőle, rémült hátrálás, nénjéim arca párnájukba temetve bíboran, a fuharos belegabalyodott a gatyájába, ércesen káromkodva előreesett – ránt magával, tárgy, engemet is – lesodor – Bolondka! segíts!

Lábam hasztalan össze – ahogy kalapáccsal vernek bele egy marék zsírba, úgy olvadtam szét – fáj, baromian fáj a fuharos – nehéz hagymaszag belém – mintha szétszakadnék, mintha a beleim leszakadnának, mintha a szívem leszakadna a bordáimról, mintha a bordáim felhasadnának – combom csúszós melegség – vékony combjaim egyre vékonyodnak, Istenem, milyen ragyogásról volt szó, csak, csak fekete vér.

A Lovag őrjöngve rárontott a fuharosra, az hátracsapott, félresöpörte, medve ahogy az ebeket, csiba, te, verd csak a hátamat, vered az éket, verd csak, ravasz Bolondka. A Lovag feltápászkodott, áll, fejem hátravetve, látjuk egymást, nem bírok semmit fölidézni – Sír, sikoltva sír, nem tudok! nem tudok! Csinálni! Nem! A zsebéből előkapja hamar a kékes szalonnabőrt, rágja, rágja, mint egy állatka – eszeveszett vágta körbe-körbe – Szája körül hab – Elhullt.

El vagyok takarva; egyszer még hallottam anyánkat jajveszékelni, ne sápíts, Marjonka, no, a fuharos hangja kellemesen mély s nyugodt, ugyan hát csak jobb így… a családban… no… hozz húst!, Marjonka, húst, húst hozz!

– – – – – – – – – – – – – – – – – – – – –

Magam talán középre állok. Talán este van. Talán alkonyat. Egy bizonyos: későre jár. Egyedül vagyok. Lüktetek. Kint a sötétben fenyegető villámlással lángok lobognak; ég a pajta. A tanúk nélkül dolgozó pokol. Holtan dermednek reményeink, a csillagok. Az ablakok kiverve, az üres keretek ide-oda lengenek, fekete pernyét ver be a szél. A sparhertban azért ég a tűz. A konyhaasztal felborult, csirkecsontok szanaszéjjel. Nincs kutya a

csonthoz. Combom a plédhez ragadt, belülről fázom, nyílt seb vagyok, büdös vagyok, csatornaszagú, szét vagyok, vigy el, Uram, olyan magányba is, ahová magamtól sose merészkedtem volna.

Jól van. Fölkecmergek, rossz, fazékba vizet teszek melegedni. Az ágy alól kirángatom a lavórt, csikorog a padlódeszkán. Körömmel kaparom a zománcot hosszasan… Homokkal sikálom, homokkal sikálom.

Kocsi kanyarodik, ők, kavarogva, nevetgélve tódulnak be. Enyhe hányhatnékom van, mi lesz velünk? Egymás szavába vágnak, az állatok! felgyújtották a pajtát! Üsse kő, nevet édesanyám, úgyis üres volt. Kicsit még részegek vagy nagyon fáradtak. Arcuk poros, mint a lapulevelek. Drágáim, mondom félhangosan.

Csivitelnek, nevetgélnek, mint a gépek. Én szereztem sót, kiált anyánk. Ó, bohóckodnak jó nénéim, miként hát furfangos asszony, talpraesettségének mi az ára, valami élveteg extra? Nem, nem, lelketlen perszónák, csak tudni hová! hogy mit, mikor, hová… egy kis kocsislegényt kellett helyre raknom… És helyére rakta, asszonyanyám?! Láthatjátok…

Azt hiszik, ezek, azt hiszik, ők a minden, hogy mindent lehet. Nem. Bizony!, így nénéim, úgy elmartam a tökét, beleződült ótvaros fuharos, két marokkal! bődülve csapott volna, mondtam, ez a legfrissebb párizsi módi… Nálam ez nem vált be, mert eleve jólesett neki. Talán hereségrve volt szegénynek! Szegény, szegény. – Azt hiszem, édesanyáméknak jó életük lesz. Végül nénéim így szólnak: És nem élveztünk el! Nem! Bugrisok, azt hiszik, de nem, *nem élveztem el*, azt hiszik, mindent.

A tél növekszik. Egy magányos farkas jött le a faluba. Felém fordulnak, jól van hát, Zsófika, meg vagyunk elégedve veled, láttuk, helyén a szíved, s kezdetnek, főleg hogy vég, nevetnek, Bolondka megteszi, és kellemetlenkedő cselvetéseitől sem kell tartanunk többé.

Szerettem, mondom. Úgy tehát, kiáltják a sudár lányok, úgy, szeretted, így mondod, szereti, hitetlenkedve néznek egymásra, egy fuharos bolondját szereti… Te őrült! hát nem láttad, kik ezek?! Nem láttad, mit csinálnak! Ilyenekkel adod össze magad?! Cafka, rongy áruló, fenyegetőn közelednek, tőrt rántanak, pusztulj, Zsófia, meg kell halnod, az árulónak halnia kell.

Kezdeném fohászom, nénéim visszaszédültek vihogva ágyaikra, a foltos sárga pillangóplédre, birkózva hempergőznek, zihálnak, foguk villan. Te!

Édesanyám meleg vizet hozott meg egy bögre tejet. Terítsetek. Ágyazzatok. Rakjátok meg a kályhát. Eresszétek szabadon a kutyákat.

Nincs. Ülök a lavórban. Kapargatom, ahogy előbb a zománcot, a vérdarabokat. Az én vérem ez. Az öblítés nem fáj. Túl vagyunk rajta megint, lihegik mámorosan nénéim. Túl, túl, drágáim, mondja édesanyánk, nehéz, öreg kezével fejemet simogatja, túl, és van só, krumpli és petrezselyem. Elkezdünk szívből nevetni.

A regényben szó szerinti vagy torzított formában *Teilhard de Chardin-, Søren Kierkegaard-, Blaise Pascal-, Pilinszky János-, Rainer Maria Rilke-, Szőcs Géza*-idézetek vannak.